

Samenvatting chatgesprek Toegankelijk stemmen

Hieronder volgt een samenvatting van opmerkingen die zijn gemaakt door deelnemers aan de chat tijdens de digitale bijeenkomst Toegankelijk stemmen van 30 juni 2020. Deze opmerkingen vertegenwoordigen niet per se het standpunt van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten of de andere organisatoren van de bijeenkomst.

Samenwerking met ervaringsdeskundige kiezers

- Er wordt in sommige gemeenten weinig met ervaringsdeskundigen geëvalueerd, soms omdat er geen klachten zijn.
- Een aantal gemeenten vraagt ervaringsdeskundigen wel wat ze van het stemproces vonden.
- Voorall, een belangenorganisatie in Den Haag, brengt altijd (ongevraagd) advies uit over de toegankelijkheid van de verkiezingen.
- Tip: Kieslijsten op de gemeentelijke website aanbieden en laten testen door ervaringsdeskundigen. Van benaderen website tot aan gebruik kieslijst.
- Communiceer een speciaal telefoonnummer waar mensen met een beperking naar toe kunnen bellen met vragen.
- Over toegankelijkheid van de stembureaus: een gemeente heeft ze laten toetsen door Ongehinderd en de uitkomsten daarvan besproken met het lokale Inclusiepanel en die waren daar erg tevreden over. Alleen nu met corona-maatregelen zullen er wat stembureaus afvallen. En mogelijk ook een hoop stembureauleden (want zij vallen vaak in de risicogroep).
- Zou het een idee zijn om gastsprekers naar lokale belangenverenigingen te sturen met uitleg en om vragen te beantwoorden over hoe mensen met een beperking kunnen stemmen en daaruit feedback mee te nemen?

Hulp in het stemhokje aan mensen met een beperking

- Op dit moment kunnen alleen kiezers met een lichamelijke beperking (bijvoorbeeld visueel of Parkinson) hulp in het stemhokje ontvangen.
- Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bespreekt momenteel met het RIVM hoe hulp bij het stemmen voor mensen met een lichamelijke beperking ook tijdens corona mogelijk kan blijven, daar lijken goede mogelijkheden toe.
- De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft aangekondigd om een wetsvoorstel in te dienen dat experimenten mogelijk maakt om hulp te bieden aan kiezers met een verstandelijke beperking. De eerste experimenten zouden mogelijk moeten zijn bij de herindelingsverkiezingen van 2021. Uitleg buiten het stemhokje kan op dit moment wel gegeven worden door stembureauleden.

Nieuw model stembiljet

- Er ligt nu een wetsvoorstel bij de Tweede kamer om experimenten mogelijk te maken met een nieuw stembiljet. Die eerste experimenten zijn, als het parlement dit steunt, mogelijk bij de herindelingsverkiezingen van 2021. Daar staan ook logo's op, die hopelijk ook helpen voor mensen die laaggeletterd zijn.
- De Kiesraad was in 2015 minder enthousiast over het plaatsen van pasfoto's op het stembiljet. Uit onderzoek bleek dat een foto beïnvloedend werkt op het stemgedrag van met name zwevende kiezers. Logo's zijn dan een betere optie.

Blinde kiezers

- De stemmal biedt de mogelijkheid om het stemgeheim te borgen.
- Een stemmal wordt door sommige blinden als niet prettig ervaren. Men kan niet zelf controleren of het stembiljet goed in de mal ligt en of de stem geldig is.
- Stemmal met soundbox is misschien niet ideaal maar wel een goede stap in de goede richting en een aangepast stembiljet dat hierop is ingericht zou een volgende goede stap zijn
- Stemmal is een relatief dure oplossing.
- Bij een van de gemeenten die afgelopen verkiezing een stembureau met stemmal voor blinden heeft ingericht en dit uitgebreid bekend heeft gemaakt is er geen gebruik van gemaakt door kiezers. Mensen kregen liever hulp van een stembureaulid dan zelf gebruik te maken van de stemmal en gesproken kandidatenlijst.
- Een andere gemeente die de stemmal heeft ingezet heeft positieve feedback gekregen op het inzetten van een stemmal. Er was bewust gekozen voor locaties (Oogziekenhuis en Visio onderwijs) waar blinden en slechtzienden vaak al bekend zijn. Waar nodig waren extra hulpmiddelen aangebracht voor optimale toegankelijkheid tot het stembureau. En kiesgerechtigden werd alle tijd gegeven om in alle rust te stemmen. Goede samenwerking met de locaties en belangenorganisaties was belangrijk.
- Er is behoefte aan een nieuw model stembiljet waar een simpele, goedkopere mal op mogelijk is.
- Een stemmachine is misschien mooier, maar is nu niet toegestaan. De stemmal is de beste optie die we nu hebben
- Je kunt de stemmal in één stemlokaal aanbieden of wellicht verplaatsen gedurende de verkiezingsdag en op een beperkt aantal stemlokalen aanbieden.
- De leesloep is er vaak wel bij een stemburo, maar die is niet voor iedere blinde te gebruiken omdat 'de blinde' niet bestaat. Dan doe je het als gemeente in de basis goed, maar het werkt dan niet.

- De stemmal zal steeds meer gebruikt worden als hij vaker en in steeds meer gemeenten aangeboden wordt.
- Je hoeft geen braille te kennen om de stemmal te gebruiken.
- Een stemmal plus soundbox werkt ook voor mensen met dyslexie.

Digitaal stemmen

- Digitaal stemmen zou het stemproces mogelijk toegankelijker en ook hygiënischer kunnen maken
- Digitaal stemmen, in dit geval internetstemmen, is een vraagstuk met grote principiële vragen over stemgeheim en stemvrijheid en ook of er een betrouwbaar systeem te maken is. Met DigiD ben je er niet, daarmee zou je eventueel alleen kiesgerechtigdheid kunnen bepalen. Ook als internetstemmen betrouwbaar te krijgen is, waarover twijfels bestaan, dan is dit praktisch ook niet realiseerbaar voor de Tweede Kamerverkiezingen.

Mobiele stembureaus

- Zet in op een goede looproute, zodat je een goede en veilige doorstroming realiseert.
- De vraag wordt gesteld hoe hygiënisch mobiele stemhokken zijn in relatie tot de corona richtlijnen, rekening houdend met het feit hoe de situatie in voorjaar 2021 is. Dat vraagt ook om extra schoonmaak inzet.
- Vergeet niet dat de bedoeling van een mobiel stembureau vaak is dat je ze een aantal keer verplaatst op de verkiezingsdag.

Verkiezingstaxi

- In een aantal gemeenten waar een verkiezingstaxi is aangeboden werd hier weinig of geen gebruik van gemaakt.

Omgaan met corona: drukte spreiden

- Bij minder locaties krijg je meer drukte per locatie, hoe vang je die op? Wachtrijen wil je ook voorkomen.
- Er zijn veel apps op de markt voor wachtrijen
- Je kan je opgeven voor de wachtrijapp bij Rob de Graaf van de gemeente Den Haag: rob.degraaf@denhaag.nl
- Voor een goede en goedkope wachtrij-app: wachtrijtje.nl Universeel inzetbaar en dus ook voor stembureaus
- De Stemhulp van Elektor is een optie
- Zo'n app wordt misschien wel duur voor een kleine gemeente. Je kunt het ook oplossen met een chatfunctie en een gastvrouw/heer of een begeleider bij de deur.

Omgaan met corona: tellen van de stemmen

- Het tellen van de stemmen is een mogelijk knelpunt op 1,5 meter. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties denkt erover om het mogelijk te maken dat bij een aantal stembureaus het mogelijk is om de stemmen op een andere locatie te tellen (ook als je niet meedoet aan experiment centraal tellen).